

'Vergeef ons onze schulden'

Raymond R.
Hausoul

Wie aan vergeving denkt binnen de nieuwtestamentische context, denkt al vrij snel aan het Onze Vader. In dit artikel willen we stilstaan bij de zinsnede 'vergeef ons onze schulden, zoals ook wij onze schuldenaars hebben vergeven.'

Omgekeerde wereld

Ontelbare aantallen gelovigen bidden dagelijks het gebed dat Jezus zijn discipelen leerde: 'Onze Vader die in de hemelen bent, moge uw naam worden geheiligd, uw koninkrijk komen, uw wil gebeuren, zoals in de hemel, zo ook op aarde. Geef ons vandaag ons toereikend brood. En vergeef ons onze schulden, zoals ook wij onze schuldenaars hebben vergeven. En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze' (Mat.6:9-13).

De woorden 'vergeef ons onze schulden, zoals ook wij onze schuldenaars hebben vergeven' klinken na in onze hoofden. De bidders vragen dat God hen op dezelfde wijze mag vergeven, zoals zij anderen vergeven. Vergeven worden door God en het vergeven van anderen zijn daardoor onlosmakelijk met elkaar verbonden. Maar hoe moeten we deze woorden begrijpen?

Wie dit gebed uitspreekt, lijkt tegen God te zeggen dat Hij zich aan ons een voorbeeld dient te nemen in zijn omgang met vergeving. God mag in de leer gaan bij zijn kinderen? Dat klinkt absurd. Het is toch veel beter de uitspraak om te keren, zodat wij volgelingen zijn van Gods vergeving: 'Wees goed voor elkaar en vol medeleven; vergeef elkaar zoals God u in Christus vergeven heeft. Volg dus het voorbeeld van God, als kinderen die hij liefheeft' (Ef.4:32-5:1). Dat past veel beter bij onze verwachtingen. Niet wij zijn een toonbeeld van vergevingsgezindheid, maar God is dat. Niet

God moet een voorbeeld aan ons nemen, wij zouden een voorbeeld aan Hem moeten nemen. En toch leert Jezus zijn discipelen juist dit gebed en bidden miljoenen dit dagelijks.

Uitwegen uit het dilemma

Wie de woorden 'vergeef ons onze schulden, zoals ook wij onze schuldenaars vergeven', tot zich laat doordringen, is geneigd deze te veranderen in: 'vergeef ons onze schulden, zoals ook wij onze schuldenaars *proberen* te vergeven'. Het 'proberen' toont dat je de ander wel wilt vergeven, maar dat diverse andere gevoelens, die bij je boven komen, ook hun rechten opeisen. Een soortgelijke afvlakking van het *Onze Vader* vinden we in de *Heidelberger Catechismus*: 'gelijk ook wij het vaste voornemen hebben te vergeven onze schuldenaars' (zondag 51, vraag 126). Er wordt hier gesproken over een 'voornemen' waar God als het ware rekening mee dient te houden. Wij vinden het immers ontzettend moeilijk elkaar te vergeven. Wij willen wel, maar kunnen vaak niet. Hopelijk wil God ons dat niet aanrekenen. God dient ons te volgen in hetgeen wij graag zouden *willen*. Een andere oplossing is het om deze woorden als een bede te lezen: 'Wil ons net zo vaak en net zoveel vergeven als wij bereid zijn anderen te vergeven.' Hoewel ook dit vrij problematisch blijft, komt de uitspraak dan al wat meer in lijn met latere uitspraken in de Bergrede, zoals: 'Oordeel niet, opdat er niet over jullie geoordeeld wordt' (Mat.7:1), 'met de maat waarmee je meet, zal jou de maat genomen worden' (vs.2) of 'behandel anderen dus steeds zoals je zou willen dat ze jullie behandelen' (vs.12). Hoe pastoraal dit soort alternatieven ook bedoeld zijn, uiteindelijk *doen* ze te kort aan de radicaliteit waarmee Jezus spreekt. Uit de voorgestelde uitwegen blijkt dat mensen niet graag zouden willen dat God ons zo zou behandelen als wij anderen behandelen. Graag zouden we de hele bede radicaal *willen* verande-

*Wij vinden het immers
ontzettend moeilijk
elkaar te vergeven.
Wij willen wel, maar
kunnen vaak niet.
Hopelijk wil God ons
dat niet aanrekenen.*

ren in: 'vergeef ons *niet* onze schulden, zoals ook wij onze schuldenaren vergeven'. Jezus maakt het zijn discipelen nog ongemakkelijker door meteen op het *Onze Vader* de volgende uitspraak te doen: 'Want als u de mensen hun overtredingen vergeeft, zal uw hemelse Vader u ook vergeven. Maar als u de mensen hun overtredingen niet vergeeft, zal uw Vader uw overtredingen ook niet vergeven' (Mat.6:14-15). Hij doorziet onze overleggingen en voegt aan zijn uitspraak deze voetnoot toe. Bijschaven van wat er in het *Onze Vader* is gezegd, is daarmee ongeoorloofd; hoe moeilijk de woorden ook zijn.

Door God geïnspireerde woorden

De oprechte gelovigen vegen de woorden in het *Onze Vader* niet van tafel. Het is te gemakkelijk om elke moeilijke Bijbeltekst naast je neer te leggen omdat wij mensen nu eenmaal zwak zijn. Tegelijk is het ook onjuist eigen paden te bewandelen in de omgang met vergeving. We dienen ons ervan bewust te zijn dat christenen God ook willen navolgen in de wijze hoe Hij vergeeft en dat God zijn volgelingen wil navolgen op de manier hoe zij vergeven. Er is daardoor sprake van een kringloop tussen onze vergeving en Gods vergeving. God wil niet dat zijn kinderen met onopgeloste schuldverhoudingen tegenover elkaar blijven staan. Paulus schrijft: 'Weest jegens elkaar goedertieren, welgezind, elkaar vergevend, zoals

ook God in Christus u vergeven heeft' (Ef. 4:32). Wij vergeven net zo vriendelijk, welgezind en van harte, zoals ook God ons vergaf. Dat deze hartelijke vergeving ons geduld en onze vergevingsgezindheid tot het uiterste kan beproeven, blijkt uit het voorbeeld dat Jezus gebruikt in Matteüs 18:22, waar Hij het extreme aantal noemt van zeventig maal zeven maal vergeven! In de keuze om hierbij te vergeven zoals God vergeeft, ontstaat zo een diepe intieme relatie tussen Schepper en schepsel in de omgang met vergeving, die ongekend is in andere kringen.

Verbonden met het hele evangelie

Het *Onze Vader* staat niet in een vacuüm. Jezus sluit aan bij hetgeen wat God deed door de heilsgeschiedenis heen. Wie naar het *Onze Vader*

*God roept alle mensen
ter verantwoording.
Maar vergeeft alleen hen
die het onrecht in hun
leven willen verwijderen
en vertrouwen op zijn
offer dat de zondaar
verzoent*

verwijst en het eigenhandig uitlegt, los van deze heilsgeschiedenis, doet te kort aan Jezus' bedoeling. Jezus' toehoorders zijn immers mensen die vertrouwd zijn met de oudtestamentische achtergrond en daar meerdere keren door de Messias aan worden herinnerd. De uitspraak 'Want als u de mensen hun overtredingen vergeeft, zal uw hemelse Vader u ook vergeven. Maar als u de mensen hun overtredingen niet vergeeft, zal uw Vader uw overtredingen ook niet vergeven' (Mat.6:14-15), vindt zijn latere echo in Jezus' onderwijs: 'En wanneer u staat te bidden, vergeef als u tegen iemand iets hebt, opdat ook uw Vader, Die in de hemelen is, u uw overtredingen vergeeft' (Mar.11:25). Ook hierin ontstaat de bovengenoemde kringloop van de vergeving. Tegelijk komt dezelfde uitspraak ook terug aan het slot van de parabel van de koning en de slaaf: 'Zo zal ook mijn hemelse Vader met u doen, als niet ieder van u van harte de misdaden van zijn broeder vergeeft' (Mat.18:35). Dat maakt er ons bewust van dat wij niet vanuit één vers over vergeving mogen reflecteren. De kans dat dan eigen gedachten ontstaan, los van Gods bedoeling, is groot. Vanuit de keuze om Gods vergeving in relatie te brengen met de menselijke vergeving, krijgt de uitspraak in het *Onze Vader* een bredere basis. Die basis zorgt ervoor dat er in de context van de vergeving ook sprake is van gerechtigheid en het verlangen naar het goede. Wie dat laatste negeert, kan de woorden van Jezus misbruiken. Het eigen idee dat iemand over vergeving heeft, schuift dan Gods omgang met vergeving aan de kant en legt dikwijls een ongenadige druk op het slachtoffer. Een dader die het onrecht goed noemt moet dan bijvoorbeeld worden vergeven. Dat is onmogelijk voor het slachtoffer. Het kwaad kan niet zondermeer worden kwijtgescholden. Het slachtoffer kiest er dan eerder voor om het oordeel niet in eigen hand te nemen en over te geven aan God. Er zal een moment aanbreken waarop de dader, die van geen omkeer of onrecht wil weten, zich dient te verantwoorden voor God.

Verbonden met Gods heilsgeschiedenis

Het slachtoffer volgt hierin zodoende de omgang met zonde en vergeving die God zelf als voorbeeld stelt. God roept alle mensen ter verantwoord-

ing. Maar vergeeft alleen hen die het onrecht in hun leven willen verwijderen en vertrouwen op zijn offer dat de zondaar verzoent. Gods voorbeeld geeft zodoende breder inzicht over de verschillende elementen die een rol spelen in het vergevingsproces. Vergeving is te essentieel en doorslaggevend om er ondoordacht mee om te gaan. Te licht denken over Gods vergeving moet zodoende even zwaar worden opgevat als te licht denken over de menselijke vergeving. Dietrich Bonhoeffer (1906-1945) waarschuwde al voor een te 'goedkope genade'¹. Hoeveel mensen zijn er gedwongen om daders, die van geen schuld willen weten, te moeten vergeven en de dader daarmee de schuld kwijt te schelden? Talrijk zijn de beschadigingen die hierbij werden opgelopen. Bridget Illian stelt²: 'In te veel kerken ervoeren vrouwen en kinderen vreselijk lijden van ouders, echtgenoten of familieleden, terwijl zelfs gemeenteliders hen ernstig vermaanden om de kwaaddoeners onvoorwaardelijk te blijven vergeven en verder met hen te leven.' Te veel kerken stelden daarmee Jezus' woorden in de Bergrede op zijn kop; zij onderdrukten het leed van de slachtoffers en lieten de daders vrijuit gaan onder het mom van: 'Jezus zou het ook zo doen!' Natuurlijk beseften de slachtoffers dat vergeven van groot belang was voor God. Toch voelden ze dat er iets niet helemaal klopte. Dat gevoel onderdrukten ze veelal, omdat het hen dikwijls ontbrak aan het volledige plaatje van Gods vergeving door de heilsgeschiedenis heen, waar het *Onze Vader* bij aansloot en waar naast de vergevingsgezindheid ook bij de daders sprake was van het verlangen naar Gods rechtvaardigheid. Het was dit verlangen dat leidde tot de vergevingsdaad; het kwijtschelden van de zonden, zodat geen enkele rechtszaak er meer op terug kwam. Jezus openbaarde in zijn leven het verlangen naar herstel en vernieuwing.

1 Dietrich Bonhoeffer, *Nachfolge* (München: Kaiser, 1989), 43-56.

2 Bridget Illian, "Church Discipline and Forgiveness in Matthew 18:15-35," *Currents in Theology and Mission* 37, no. 6 (2010): 450.